

Analyzing the Outcomes and Challenges of Sabbatical Leave Abroad of Agricultural Students, College of Agriculture & Natural Resources, University of Tehran

Mahtab Pouratashi¹

Department of Comparative Studies in Higher Education, Institute for Research & Planning in Higher Education, Tehran, Iran. E-mail: m.pouratashi@irphe.ir

Article Info	ABSTRACT
Article type: Research Article	One of the key programs for the internationalization of higher education is sending doctoral students to Sabbatical Leave abroad. Therefore, examining the outcomes and challenges of using students' Sabbatical Leave abroad for decision-making and planning is of key importance. So, this research was conducted with a qualitative approach and to achieve this goal. To collect data, an in-depth interview was conducted with 23 PhD graduates of College of Agriculture & Natural Resources until the theoretical saturation point was reached. To answer the research questions and extract the components, the content analysis method was used and the codes were determined in the form of words and concepts, using MAXQDA software. The findings showed the outcomes of agricultural students using Sabbatical Leave abroad could be divided in four categories: knowledge development and scientific and educational experiences; development and implementation of research; cultural, communication and networking; and individual. Also, individual challenge; challenges related to the country of origin; and challenges related to the destination country were the three categories of challenges of using Sabbatical Leave abroad of agricultural students. Finally, considering the key and valuable outcomes that the use of this opportunity brings for PhD students and considering the participants' experiences of the upcoming challenges, it is recommended that students' lived experiences of the process and conditions of sabbatical leave be published as a booklet and be accessible so that applicants for sabbatical leave abroad can benefit from this opportunity in a more effective way.
Article history: Received: 6 August 2023 Received in revised form: 31 October 2023 Accepted: 24 December 2023 Published online: Winter 2024	
Keywords: <i>Sabbatical leave abroad,</i> <i>agriculture student,</i> <i>internationalization,</i> <i>higher education,</i> <i>research development.</i>	

Cite this article: Pouratashi, M. (2024). Analyzing the Outcomes and Challenges of Sabbatical Leave Abroad of Agricultural Students, College of Agriculture & Natural Resources, University of Tehran. *Iranian Journal of Agricultural Economics and Development Research*, 55-2 (4), 631-646. DOI: <https://doi.org/10.22059/ijaedr.2023.362926.669240>

© The Author(s).

Publisher: The University of Tehran Press.

DOI: <https://doi.org/10.22059/ijaedr.2023.362926.669240>

Extended Abstract

Objectives

During the past decades, universities around the world have moved towards internationalization and the international scientific cooperation in order to benefit from its many advantages in scientific growth and national development. In this regard, one of the usual programs of higher education institutions is the exchange of academicians, both professors and students, in order to complete long-term and short-term courses of study in another country. So, one of the key programs for the internationalization of higher education is sending doctoral students to sabbatical leave abroad. According to Shimmi (2014), international visiting scholars who temporarily visit host countries and return to their home countries are considered one form of short-term brain circulation. Brain circulation has the potential benefits for both the sending and receiving countries such as knowledge transfer and exchange, the development of international scholarly networks, and the addition of human capital through return mobility. The number of students who send to sabbatical leave abroad has greatly increased in recent years, made this issue an important factor in international higher education partnerships.

Therefore, examining the outcomes and challenges of using students' sabbatical leave abroad for decision-making and planning is of key importance.

On the other hand, the agricultural sector was important in the development process of different countries. This sector has a strategic role in the social and economic system of countries and is in charge of advancing national development goals. In this regard, it is very important to take advantage of research opportunities abroad for the students of this field in order to acquire international knowledge and develop and improve the skills and competence of the people of this sector. So, this research was conducted with a qualitative approach and to achieve the aim of outcomes and challenges of agricultural students' sabbatical leave abroad.

Methods

The current research done with a qualitative approach. To collect data, an in-depth interview was conducted with 23 PhD graduates of College of Agriculture & Natural Resources until the theoretical saturation point was reached. The two main questions of the study were investigating (a) the challenges of the agricultural students' sabbatical leave abroad and (b) the outcomes of the agricultural students' sabbatical leave abroad. Before the start of the interview, the required information was provided to the participant and the participants' consent was obtained regarding the assurance of the confidentiality of the information and during the interview, by asking deeper questions, enough information was collected. To answer the research questions and extract the components, the content analysis method was used and the codes were determined in the form of words and concepts, using MAXQDA software. In this regard, Clarke and Braun's (2006) six step data analysis process was used, including: familiarization of data by reading and re-reading transcripts, Generation of codes to represent important features of the data, combining codes into themes, reviewing themes, determine significance of themes, and reporting of findings.

Results

The findings showed the outcomes of agricultural students' sabbatical leave abroad could be divided in four categories: knowledge development and scientific and educational experiences; development and implementation of research; cultural, communication and networking; and individual. According to the participants' views, the first rank of the outcomes of the sabbatical leave abroad is related to the outcome of development and implementation of research (40.2 %). Knowledge development and scientific and educational experiences (27.7%), cultural, communication and networking (19.2), and individual (12.9%) are placed in the next ranks, respectively.

Also, individual challenge; challenges related to the country of origin; and challenges related to the destination country were the three categories of challenges of agricultural students' sabbatical leave abroad of. According to the participants, the first rank of the challenges of the sabbatical leave abroad is related to the challenges related to the country of origin (45.4%). Individual challenge (35.3%) and challenges related to the destination country (19.3%) are placed in the next ranks, respectively.

Discussion

The sabbatical leave abroad is very important as one of the types of international student mobility, and the experience of living and studying abroad, whether it is studying for a degree or completing a short-term opportunity, is a memorable experience that at the same time, it can be challenging. According to the findings and considering the key and valuable outcomes that the use of this opportunity brings for PhD students and considering the participants' experiences of the upcoming challenges, recommendations to reduce the challenges and to benefit from this opportunity as much as possible were offered.

واکاوی دستاوردها و چالش‌های استفاده از فرصت تحقیقاتی خارج از کشور دانشجویان کشاورزی دانشکده‌گان کشاورزی و منابع طبیعی دانشگاه تهران

مهتاب پورآتشی ✉

گروه مطالعات تطبیقی و نوآوری در آموزش عالی، موسسه پژوهش و برنامه‌ریزی آموزش عالی، تهران، ایران. رایانامه: m.pouratashi@irphe.ir

چکیده	اطلاعات مقاله
از جمله برنامه‌های کلیدی در راستای بین‌المللی شدن آموزش عالی اعزام دانشجویان دکتری جهت بهره‌مندی از فرصت تحقیقاتی خارج کشور است. لذا، بررسی دستاوردها و چالش‌های استفاده از فرصت تحقیقاتی خارج از کشور دانشجویان در راستای تصمیم‌گیری و برنامه‌ریزی‌های منتج به نتیجه از اهمیت بی‌بدیلی برخوردار است. بر همین اساس، پژوهش حاضر با رویکرد کیفی و برای دستیابی این هدف انجام گردید و برای گردآوری داده‌ها با ۲۳ تن از دانش‌آموختگان دکتری دانشکده‌گان کشاورزی و منابع طبیعی دانشگاه تهران تا رسیدن به نقطه اشباع نظری مصاحبه عمیق صورت گرفت. برای پاسخ به سوال‌های پژوهش و استخراج مولفه‌ها از روش تحلیل محتوا استفاده شد و کدگذاری‌ها در قالب کلمه‌ها و مفاهیم و با استفاده از نرم‌افزار MAXQDA مشخص شدند. یافته‌ها نشان داد دستاوردهای استفاده از فرصت تحقیقاتی خارج از کشور دانشجویان کشاورزی شامل چهار گروه: توسعه دانش و تجارب علمی و آموزشی؛ توسعه و اجرای پژوهش؛ فرهنگی، ارتباطات و شبکه‌سازی؛ و فردی بود. همچنین، چالش‌های فردی؛ چالش‌های مرتبط با کشور مبدأ؛ و چالش‌های مرتبط با کشور مقصد سه دسته چالش‌های استفاده از فرصت تحقیقاتی خارج از کشور دانشجویان کشاورزی بودند. در نهایت، با توجه به دستاوردهای کلیدی و ارزشمندی که استفاده از این فرصت برای دانشجویان دکتری به همراه دارد و با توجه به تجارب مشارکت‌کنندگان از چالش‌های پیش‌رو، پیشنهاد می‌شود تجارب زیسته دانشجویان از فرایند و شرایط علمی و اجرایی فرصت تحقیقاتی به صورت یک مجموعه منتشر شود و قابل دسترس باشد تا متقاضیان فرصت تحقیقاتی خارج کشور بتوانند به گونه اثربخش‌تری از این فرصت بهره‌مند گردند.	<p>نوع مقاله:</p> <p>مقاله پژوهشی</p> <p>تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۵/۱۵</p> <p>تاریخ بازنگری: ۱۴۰۲/۰۸/۰۹</p> <p>تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۱۰/۰۳</p> <p>تاریخ انتشار: زمستان ۱۴۰۳</p> <p>کلیدواژه‌ها:</p> <p>فرصت تحقیقاتی خارج کشور، دانشجوی کشاورزی، بین‌المللی شدن، آموزش عالی، توسعه پژوهش.</p>

استناد: پورآتشی، مهتاب (۱۴۰۳). واکاوی دستاوردها و چالش‌های استفاده از فرصت تحقیقاتی خارج از کشور دانشجویان کشاورزی دانشکده‌گان کشاورزی و منابع طبیعی دانشگاه تهران. *مجله تحقیقات اقتصاد و توسعه کشاورزی ایران*، ۲-۵۵ (۴)، ۶۴۶-۶۳۱. DOI: <https://doi.org/10.22059/ijaedr.2023.362926.669240>

© نویسندگان.

DOI: <https://doi.org/10.22059/ijaedr.2023.362926.669240>

ناشر: موسسه انتشارات دانشگاه تهران.

طی دهه‌های گذشته، دانشگاه‌های سراسر جهان به سمت بین‌المللی شدن و گسترش همکاری‌های علمی بین‌المللی حرکت کرده‌اند تا از مزایای بسیار آن در رشد علمی و توسعه ملی بهره‌مند شوند (Kato & Ando, 2017). در این راستا، یکی از برنامه‌های معمول نهادهای آموزش عالی انتقال و تبادل دانشگاهیان اعم از استادان و دانشجویان برای گذراندن دوره‌های بلندمدت و کوتاه‌مدت تحصیل در کشور دیگر است که تحت عنوان برنامه تحرک آکادمیک مطرح است (Asghari, 2021). تحرک دانشجویی به‌عنوان یک عامل مهم در بین‌المللی شدن آموزش عالی است (de Wit & Altbach, 2021; Pouratashi, 2018). در ادبیات حوزه بین‌المللی شدن آموزش عالی، دو نوع تحرک دانشجویی متمایز می‌شود، شامل: (الف) تحرک مدرک تحصیلی، بدین معنی که مدرک تحصیلی حاصل از تحصیل فرد در یک کشور خارجی به‌دست آمده باشد.

(ب) تحرک کوتاه‌مدت، بدین معنی که فقط بخشی از برنامه تحصیل در خارج از کشور انجام شود. هر دو نوع تحرک آکادمیک طی دهه‌های گذشته و همراه با افزایش تعداد دانشجویان در آموزش عالی افزایش یافته است (Rodrigues, 2013). تحرک بین‌المللی دانشگاهیان با هدف استفاده از فرصت تحقیقاتی (که با عنوان فرصت مطالعاتی نیز نامیده می‌شود) بخش مهمی از بین‌المللی شدن آموزش عالی است (Kehm & Teichler 2007) و به‌عنوان یک سکوی استراتژیک برای تقویت مشارکت‌ها و همکاری‌های تحقیقاتی بین دانشگاه اعزام‌کننده دانشجوی و دانشگاه میزبان عمل می‌کند، تعامل بین فرهنگی ایجاد می‌کند، فرصت‌های توسعه حرفه‌ای در اختیار می‌گذارد، و به گسترش دیدگاه‌های بین‌المللی در یاددهی و یادگیری و دانش پژوهش کمک می‌نماید (Leite & Gaia, 2017). Shimmi (۲۰۱۴) اهمیت فرصت تحقیقاتی را در قالب چرخش کوتاه‌مدت مغزها توصیف می‌کند که در نتیجه آن افراد می‌توانند مزایای بالقوه‌ای مانند «توسعه شبکه‌های علمی بین‌المللی، انتقال و تبادل دانش، و افزودن سرمایه انسانی» ایجاد کنند.

طی سال‌های اخیر تعداد افرادی که از فرصت‌های تحقیقاتی خارج از کشور استفاده کرده‌اند به شدت افزایش یافته است و این موضوع را به عامل مهم و پیش‌برنده در مشارکت‌های آموزش عالی بین‌المللی تبدیل کرده است (Zhao & Liu 2022a, 2022b). بر اساس گزارش Open Doors (۲۰۲۱)، تقریباً سه میلیون تحرک بین‌المللی دانشگاهیان، شامل پژوهشگران، استادان و دانشجویان جوان دارای ویزای برنامه J-1 Exchange Visitor وجود دارد که برای مقاصد آکادمیک به ایالات متحده می‌روند.

ایران نیز همچون بسیاری کشورهای جهان به ضرورت بین‌المللی شدن آموزش عالی توجه کرده است و ضمن این که این مهم در اسناد بالادستی کشور به صراحت بیان شده است؛ نظام‌های آموزش عالی در راستای بین‌المللی شدن اقدامات مختلفی را هدف قرار داده و اجرا می‌نماید که یکی از آنها اعزام دانشجویان دکتری جهت بهره‌مندی از فرصت تحقیقاتی خارج کشور است. اهمیت این موضوع تا بدان حد است که "اصلاح سازوکارها و قوانین استخدام، ارتقای محققان و تخصیص مشوق‌ها، راتبه‌های (بوسه‌های) تحصیلی، فرصت‌های مطالعاتی و پژوهانه‌ها برای افزایش همکاری‌های بین‌المللی محققان" از جمله راهبردهای ملی راهبرد کلان ۹ نقشه جامع علمی کشور، به‌عنوان یکی از مهم‌ترین اسناد بالادستی، می‌باشد (Iran's Comprehensive Scientific Map). بهره‌مندی دانشجویان دکتری از فرصت تحقیقاتی خارج از کشور براساس آیین‌نامه و ضوابطی صورت می‌گیرد. مطابق با شیوه‌نامه اجرایی فرصت تحقیقاتی کوتاه‌مدت داخل و خارج از کشور (مصوبه ۷ تیرماه ۱۴۰۱)، دانشجویان شاغل به تحصیل در مقطع دکتری تخصصی حضوری تمام وقت نوبت اول (دوره روزانه) و یا دانشجویان پژوهش‌محور (قبولی آزمون مقطع دکتری نیمه‌متمرکز سازمان سنجش آموزش کشور و بدون پرداخت شهریه) در صورت دارا بودن شرایط می‌توانند تقاضای استفاده از تسهیلات فرصت تحقیقاتی کوتاه‌مدت ارایه نمایند.

دانشجویانی که با درخواست فرصت تحقیقاتی ایشان موافقت می‌شود، در صورت وجود اعتبار، از تسهیلات مقرری ارزی (متناسب با مقرری دانشجویان بورسیه) در کشور محل تحقیق یا معادل ریالی آن و کمک هزینه ریالی بابت بیمه و بلیط رفت

و برگشت به کشور محل تحقیق برخوردار می‌شوند. همچنین، مطابق با مصوبه سازمان امور دانشجویان (به تاریخ ۱۴۰۱/۶/۱) انتخاب متقاضیان اعزام به فرصت تحقیقاتی کوتاه‌مدت خارج کشور با توجه به شروطی از جمله انجام رساله دکتری بر مبنای نقشه جامع علمی کشور و در راستای رفع یکی از نیازهای اساسی کشور، و شاخص بودن استاد و دانشگاه میزبان به لحاظ علمی صورت می‌گیرد (Organization of Student Affairs, 2022).

مطالعاتی در حوزه تحرک بین‌المللی دانشگاهیان به انجام رسیده است. Zhao and Liu (۲۰۲۲) در پژوهشی دریافتند که تجربه بین‌المللی برای توسعه و رشد حرفه‌ای پایدار دانشگاهیان مفید است و دانشگاهیانی که از فرصت مطالعاتی خارج کشور استفاده کرده‌اند، شیوه‌های تدریس و پژوهش خود را مورد بازبینی قرار داده‌اند. همچنین، تجربه آکادمیک بین‌المللی بر جهت‌دهی حوزه پژوهشی دانشگاهیان نیز تاثیرگذار بوده است. Hu et al. (۲۰۲۰) در مطالعه و بررسی تجربیات بازدید و رشد حرفه‌ای دانشگاهیان چینی در دانشگاه‌های آمریکا دریافتند که علی‌رغم چالش‌های بیان شده، افرادی که از فرصت تحقیقاتی استفاده کرده بودند توانستند به رشد حرفه‌ای دست یابند. Lan (۲۰۲۰) در پژوهشی دریافتند عمده‌ترین چالش دانشجویان شاغل به تحصیل در دانشگاه‌های خارج از کشور شامل چالش فرهنگی و چالش تحصیلی است. Ersan and Khalil (۲۰۱۹) مهم‌ترین مشکلات دانشجویان خارجی را مسایل زبانی همچون عدم مهارت کافی زبان انگلیسی، تفاوت در روش‌های تدریس استادان کشور خود و کشور میزبان، و عدم ارتباط کافی و مشارکت با دیگر دانشجویان کلاس بیان کردند. Zhao et al. (۲۰۱۸) چالش پیش‌روی دانشگاهیانی که از فرصت تحقیقاتی استفاده کرده بودند در چند گروه شامل امور قبل از عزیمت، فقدان همکاری علمی مؤثر بین دانشگاهیان چینی و دانشگاه میزبان، و پیگیری ضعیف بورسیه دسته‌بندی کردند. Zhao et al. (۲۰۱۸ الف) مزایا و اثرات مثبت بازدیدهای دانشگاه بین‌المللی را مورد مطالعه قرار دادند که شامل مواردی مانند اثر بر نگرش، درک و ارتباطات بین‌المللی و شبکه‌سازی حرفه‌ای بود. Le et al. (۲۰۱۶) در مطالعه‌ای بیان داشتند که اکثر دانشجویان بین‌المللی با چالش‌هایی مانند موانع زبانی و شکاف‌های فرهنگی مواجه می‌شوند. Jiang and Liu (۲۰۱۵) در مطالعه‌ای دریافتند که تجربه فرصت تحقیقاتی و بازدید سبب ارتقای فعالیت‌های پژوهشی و همکاری آکادمیک فرامرزی افراد می‌شود. همچنین، افرادی که از این فرصت استفاده کنند مزایای شناختی، نگرشی و اجتماعی بسیاری به دست می‌آورند.

Asghari (۲۰۲۲) در پژوهشی از تجربه زیسته دانشجویان ایرانی به‌عنوان دانشجویان بین‌المللی، چالش‌هایی مانند تفاوت نظام آموزشی مقصد و مبدا، ناکافی بودن دانش زبانی دانشجویان و همچنین تفاوت‌های فرهنگی را از جمله چالش‌هایی بیان کرد که دانشجویان ایرانی در کشور مقصد با آن مواجه بودند. Shirbagi and gholamy (۲۰۱۸) در تحلیل تجارب فرصت مطالعاتی، چالش‌های فرصت مطالعاتی را در دو مضمون مشکلات فردی و مشکلات سازمانی دسته‌بندی کردند. در مشکلات فردی زیرمضمون‌ها شامل مشکلات خانوادگی و عدم تسلط به زبان انگلیسی بود و زیرمضمون‌های مشکلات سازمانی شامل محدودیت‌های مالی و طولانی بودن روال اداری بود. Haghdoost et al. (۲۰۱۰) در بررسی عوامل مؤثر بر موفقیت تحصیلی دانشجویان اعزام به خارج موارد مهم را شامل داشتن تسلط به زبان انگلیسی و زبان کشور محل تحصیل، عوامل دموگرافیک، وجود برنامه‌های آموزشی ویژه قبل از اعزام دانشجو به خارج، تاثیر عوامل اجتماعی، اقتصادی، شخصیتی و خانوادگی، و داشتن توانایی برقراری ارتباط با استاد راهنما بیان کردند.

از سوی دیگر، بخش کشاورزی به‌عنوان کهن‌ترین فعالیت تولیدی، در روند توسعه کشورهای مختلف در ادوار زمانی متفاوت از اهمیت برخوردار بوده است. این بخش نقش استراتژیک در نظام اجتماعی و اقتصادی کشورها و پیشبرد اهداف توسعه ملی برعهده دارد (Haji et al., 2022). لذا، همراه با گسترش بازارهای پیچیده و رقیب و برای تضمین موفقیت و پیشرفت، بایسته است نیروی کار ماهر در بخش کشاورزی مشغول به فعالیت شود تا قادر باشد تولیدات این بخش را همراه با اصول و پیشرفت‌های بخش افزایش دهد و نیز در بخش‌های سیاست‌گذاری، تولید، فراوری و بازاریابی به موفقیت و کارایی لازم دست یابد. کشاورزی و منابع طبیعی ایران با داشتن نقش حیاتی در تامین امنیت غذایی، ایجاد اشتغال، توسعه پایدار و دارا بودن سهم قابل توجهی از

صادرات غیر نفتی از جمله بخش‌های مهم اقتصادی محسوب می‌شود (Irannejad Rankoohi et al., 2022). از آنجا که نظام‌های دانش کشاورزی نقش مهمی در توسعه و انتشار دانش، اطلاعات و فناوری‌های مناسب برای ارتقای امنیت غذایی جهان ایفا می‌کنند و آموزش عالی کشاورزی یکی از مولفه‌های نظام دانش کشاورزی است (Baradaran et al., 2021)؛ آموزش کشاورزی در هزاره سوم و برای توسعه پایدار صرفاً یک گزینه نیست، بلکه به‌عنوان یکی از رکن‌های توسعه پایدار مورد تاکید سازمان‌های بین‌المللی (Pazoki et al., 2022) و امری ضروری است که به‌عنوان سرمایه‌گذاری مطمئن قابل طرح است (Shagholi & Alimirzae, 2022).

از نظام آموزش عالی کشاورزی انتظار می‌رود ضمن این‌که به‌طور شایسته‌ای وظایف آموزشی و پژوهشی خود را به انجام می‌رسانند، در جهت تولید و اشاعه دانش و فناوری‌های نوین در بخش کشاورزی حرکت کنند (Karimi Etemad et al., 2022). در این راستا، بهره‌مندی از فرصت‌های تحقیقاتی خارج از کشور برای دانشجویان این رشته و در جهت کسب دانش و تجربه بین‌المللی، به‌روزرسانی دانش و اطلاعات، توسعه و ارتقای مهارت‌ها و شایستگی افراد این بخش از اهمیت بسیاری برخوردار است. علی‌رغم اهمیت مبادلات دانشگاهی بین‌المللی و تعداد دانشگاهیانی که از فرصت تحقیقاتی خارج کشور بهره‌مند می‌شوند، پژوهش‌های بسیار محدودی در مورد تجربیات این گروه از فرایند شروع جستجوی استاد میزبان، روندها و فرایندهای اعزام به فرصت تا برگشت به کشور وجود دارد. در بخش آموزش عالی کشاورزی، مطالعات Abdollahzadeh (۲۰۰۸) و Sharifzadeh et al. (۲۰۱۲) درخصوص اثرات و دستاوردهای فرصت مطالعاتی اعضای هیات علمی کشاورزی انجام گرفته است. بر همین اساس و با توجه به ضرورت واکاوی عمیق برنامه‌های بین‌المللی شدن آموزش عالی از یک‌سو و عدم انجام مطالعه‌ای پیرامون فرصت تحقیقاتی دانشجویان رشته کشاورزی از سوی دیگر، هدف این مطالعه واکاوی دستاوردها و چالش‌های استفاده از فرصت تحقیقاتی خارج از کشور دانشجویان کشاورزی است.

۲. روش پژوهش

پژوهش حاضر از لحاظ هدف کاربردی است و با رویکرد کیفی، از روش تحلیل محتوای تماتیک، به انجام رسیده است. این تحلیل، فرایند شناسایی تم‌ها (مقوله‌ها) در بطن داده‌های کیفی است. برای دستیابی به هدف پژوهش و گردآوری داده‌ها از مصاحبه عمیق با گروه نمونه، که در پژوهش‌های کیفی مشارکت‌کننده نامیده می‌شوند، بهره گرفته شد. پژوهش در سال ۱۴۰۱ به انجام رسید و مشارکت‌کنندگان را دانش‌آموختگان دانشکده‌های کشاورزی و منابع طبیعی دانشگاه تهران که در زمان تحصیل در مقطع دکتری از فرصت تحقیقاتی خارج کشور بهره‌مند شده بودند؛ تشکیل دادند. بدین ترتیب، روند انجام مصاحبه‌ها تا رسیدن به نقطه اشباع ادامه یافت و با ۲۳ تن از دانش‌آموختگان دکتری مصاحبه صورت گرفت. مشخصات مشارکت‌کنندگان در پژوهش به‌صورت جدول (۱) است.

دو سوال اصلی مطالعه (الف) دستاوردهای فرصت تحقیقاتی خارج از کشور دانشجویان کشاورزی و (ب) بررسی چالش‌های استفاده از فرصت تحقیقاتی خارج از کشور دانشجویان کشاورزی بودند. قبل از شروع مصاحبه، اطلاعات مورد نیاز به مشارکت‌کننده ارایه شد و رضایت مشارکت‌کنندگان با توجه به اطمینان بخشی نسبت به محرمانگی اطلاعات و گفتگوهای صورت گرفته جلب شد و در حین انجام مصاحبه نیز با طرح سوال‌های عمیق‌تر، اطلاعات کافی جمع‌آوری گردید. مصاحبه با هماهنگی مشارکت‌کنندگان و با ملحوظ داشتن زمان مناسب، به صورت حضوری و مجازی از طریق گفتگوی تلفنی صورت گرفت و میانگین زمان هر مصاحبه در حدود ۳۰ تا ۴۵ دقیقه بود.

جدول ۱. مشخصات مشارکت‌کنندگان در پژوهش

رشته تحصیلی	جنسیت	تعداد مشارکت‌کنندگان
-------------	-------	----------------------

۲	مرد	مهندسی آبیاری و آبادانی
۱	مرد	علوم خاک
۱	زن	علوم خاک
۲	مرد	زراعت و اصلاح نباتات
۳	مرد	گیاه پزشکی
۲	مرد	علوم دامی
۲	مرد	زراعت و اصلاح نباتات
۲	زن	زراعت و اصلاح نباتات
۱	مرد	ترویج و آموزش کشاورزی
۱	زن	ترویج و آموزش کشاورزی
۲	مرد	علوم و صنایع غذایی
۲	زن	علوم و صنایع غذایی
۲	مرد	مهندسی ماشین‌های کشاورزی

پس گردآوری داده‌ها، به منظور تحلیل داده‌ها و اطلاعات گردآوری شده از کدگذاری استفاده گردید تا مفاهیم شناسایی شده و ویژگی‌ها و ابعاد آنها در داده‌ها کشف گردد. بدین منظور، از روش شش مرحله‌ای Clarke and Braun (۲۰۰۶) که شامل: آشنایی با داده‌های گردآوری شده، کدگذاری اولیه، جستجوی تم‌ها، بازبینی تم‌ها، تعرف و نام‌گذاری تم‌ها، و گزارش نویسی است؛ استفاده شد. مراحل تحلیل به کمک نرم‌افزار MAXQDA انجام گرفته است. این نرم‌افزار ابزاری قدرتمند برای تحلیل داده‌های کیفی است تا بتوان نتایج دقیقی از تحلیل داده‌ها به دست آورد. اعتباریابی یافته‌ها از طریق تطبیق توسط اعضا، خودبازبینی پژوهشگر، تبادل نظر با هم‌تایان، و پرهیز از سوگیری در فرایند مصاحبه و استخراج یافته‌ها صورت گرفت.

۳. یافته‌ها

یکی از سوالاتی که از مشارکت‌کنندگان پرسیده شد در خصوص دستاوردهای استفاده از فرصت تحقیقاتی خارج از کشور بود. نتایج مربوط به کدگذاری حکایت از استخراج ۲۴ کد در قالب چهار مقوله (الف) توسعه و اجرای پژوهش، (ب) توسعه دانش و تجارب علمی و آموزشی، (ج) فرهنگی، ارتباطات و شبکه‌سازی، و (د) فردی داشت. در ادامه، هریک از مقوله‌ها تشریح گردیده است.

(الف) توسعه دانش و تجارب علمی و آموزشی: این دسته شامل دستاوردها و برون‌دادهای حوزه علمی و آموزشی فرصت تحقیقاتی خارج کشور است که ماموریت و کارکرد مهم نظام آموزش عالی است. از جمله دستاوردهای عنوان شده در این مقوله، شرکت در همایش‌های بین‌المللی بود. از نظر مشارکت‌کننده شماره ۱۱: «تا قبل از زمان فرصت در همایش خارج کشور شرکت نمی‌کردم، چون هزینه ثبت نام و سفر برایم زیاد می‌شد و دانشکده هیچ حمایت مالی در این خصوص نداشت. در زمان فرصت مطالعاتی استاد دانشگاه میزبان بخشی از هزینه کنفرانس را تقبل کرد و باعث شد در یک همایش معتبر شرکت کنم. جالب این‌که در همان همایش با چند استاد کشورهای دیگر آشنا شدم و به گسترش ارتباطات و شبکه‌سازی کمک کرد». مشارکت-کننده شماره ۷ چنین بیان کرد «بهره‌مندی از فرصت مطالعاتی یک تیر و چند نشان است. یکی از مواردی که شاید در غیر از فرصت خیلی کم مورد توجه است شرکت در همایش‌های بین‌المللی است. وقتی این همه همایش داخل کشور وجود دارد برای چی یک دانشجوی باید کلی هزینه سفر به کشور دیگر را بنماید. اما فرصت مطالعاتی این مزیت را دارد که با همایش‌های معتبر و خوبی در حوزه تحصیلی آشنا می‌شویم و فرصت شرکت در آنها را پیدا می‌کنیم». کسب تجربه همکاری با استاد در تدریس بخشی از درس در کشور دیگر از دیگر مزایا و دستاوردهایی بود که توسط برخی مشارکت‌کنندگان در قالب «به استاد کمک

می‌کردم در تدریس چند ساعت نرم‌افزار آماری» (مشارکت کننده ۱۱)، «کمک استاد در آزمایشگاه» (مشارکت کننده ۵)، «ارایه تجارب تحصیلی در قالب تدریس یک جلسه از کلاس» (مشارکت کننده ۱۸) بیان شد.

(ب) توسعه و اجرای پژوهش: بیشترین فراوانی کدهای استخراج شده از مصاحبه‌های صورت گرفته با استفاده‌کنندگان از فرصت تحقیقاتی به موضوع پژوهش اختصاص داشت. مشارکت‌کننده شماره ۵ بیان کرد «در دوران فرصت مطالعاتی به من نام کاربری و پسورد داده شد که دسترسی به کتابخانه دانشگاه را برایم ممکن ساخت و کمک کرد مطالب بسیار خوب و کاربردی در راستای رساله‌ام جمع‌آوری کنم و فصل دوم پایان‌نامه را ارتقا دادم». از دیگر موارد مطرح شده در این حوزه ویرایش مقاله توسط استاد بود. تجربه یکی از مشارکت‌کنندگان (شماره ۳) چنین بیان شد «من از رساله‌ام دو مقاله استخراج کردم که یکی در زمان فرصت مطالعاتی بود و یکی بعد از اتمام درس. هر دو مقاله را برای استاد دانشگاه خارجی‌ام ارسال کردم و ایشان مقاله را ویرایش کردند و نکاتی که باید در تکمیل مقاله در نظر می‌گرفتم را به دقت برایم نوشتند. این موضوع کمک کرد تا بتوانم هر دو مقاله را در مجلات معتبر بین‌المللی چاپ کنم که اگر کمک ایشان نبود به احتمال زیاد مقاله یا در همان ابتدا رد می‌شد و یا برای ارتقا زبانی بازگشت داده می‌شد». در همین موضوع، مشارکت‌کننده شماره ۹ به این مورد اشاره کرده است «ما پژوهش‌های کاربردی و خوبی انجام می‌دهیم که بخاطر ترجمه نه چندان خوب به انگلیسی نمی‌توانیم در مجله معتبر مقاله را چاپ کنیم. استاد خارجی من به زبان نیتیو مسلط بود و سطح زبانی مقاله‌ام را کاملاً ارتقا داد».

مشارکت‌کنندگان شماره ۱، ۲، ۱۲ فرصت تحقیقاتی را موقعیتی برای انجام پژوهش‌های گروهی و مشترک با استادان خارجی و دیگر دانشجویان آن استاد بیان کردند. مشارکت‌کننده شماره ۲۱ نیز به این موضوع اشاره کرد و فرصت تحقیقاتی را موقعیت ارزشمندی بیان کرد که باعث می‌شود به توانمندی علمی و پژوهشی فرد توجه شود و او را در پژوهش‌های دیگر مشارکت دهند: «استادم وقتی علاقمندی من به حوزه‌های تحقیقاتی همسو با اولویت‌های پژوهشی‌اش را متوجه شد، پیشنهاد داد تا در طرح دیگری که در دست اجرا داشت به‌عنوان همکار با او همکاری نمایم. حتی بیان کرد که این امکان برایم وجود دارد که بتوانم به‌عنوان پسادکتر در طرح در حال انجام مشارکت داشته باشم. این موضوع برایم خیلی ارزشمند بود چون استاد برای توانمندی من اهمیت قایل شد».

(ج) فرهنگی، ارتباطات و شبکه‌سازی: این دسته ناظر بر گسترش ارتباطات و شبکه‌سازی با دانشگاهیان و متخصصان خارجی و ایرانیان مقیم خارج است. مشارکت‌کننده ۳ چنین مطرح کرد: «در دوران فرصت مطالعاتی در جلسات دانشکده و کارگاه‌های آموزشی شرکت می‌کردم و از این طریق با چند استاد دیگر که در حوزه علاقمندی و پژوهشی من فعال بودند، آشنا شدم. حتی چند ماه بعد از برگشت از فرصت، با یکی از استادان مکاتبه کردم تا در صورتی که پروژه‌ای دارد به‌عنوان پسادکتر درخواست نمایم». از نظر مشارکت‌کننده ۷: «معمولاً دانشجویان از ملیت یکدیگر سوال می‌پرسند و برای برخی آشنا شدن با فرهنگ و مسایل آموزشی و اجتماعی کشورهای دیگر جذاب هست». مشارکت‌کننده ۲: «من در مدت فرصت مطالعاتی در خوابگاه دانشگاه اقامت داشتم. همین امر باعث شد با تفاوت‌های فرهنگی و آداب و رسوم که برخی فرهنگ‌ها دارند، تا حدی آشنا شوم. مثلاً تعارف‌های مرسوم که ما داریم برای خیلی دانشجویان خارجی موضوع غیرمنطقی و عجیب بنظر می‌آید».

(د) فردی: در این مقوله بیشترین پاسخ که فراوانی بیش از پنجاه درصد را نیز کسب کرد، مربوط به کسب تجربه زندگی و تحصیل در کشور خارجی بود. مشارکت‌کننده ۹ چنین بیان داشت: «این اولین تجربه زندگی تنها و دور از خانواده بود. اگرچه خیلی سخت و همراه با چالش بود، اما از نظر کسب تجربه در یک محیط دیگر برایم ارزشمند بود». همچنین، مشارکت‌کننده ۲۲ به افزایش مهارت‌های زندگی از طریق کسب تجربه زندگی در کشوری دیگر و دور از خانواده را مطرح کرد و بیان داشت «تحوه برقراری ارتباط با افراد دارای فرهنگ‌ها و ملیت‌های مختلف تجربه مهمی است که کمتر می‌توان از طرق دیگر کسب کرد».

جدول (۲) فراوانی کدهای استخراج شده مرتبط با دستاوردهای استفاده از فرصت تحقیقاتی خارج از کشور را نشان می‌دهد.

جدول ۲. فراوانی کدهای استخراج شده دستاوردهای استفاده از فرصت تحقیقاتی خارج از کشور

مقوله اصلی	مقوله فرعی	کد	فراوانی	درصد
دستاوردهای استفاده از فرصت تحقیقاتی خارج از کشور	توسعه دانش و تجارب علمی و آموزشی	انتقال دانش و فناوری از خارج به داخل شرکت در همایش‌های بین‌المللی در حوزه تخصصی	۵	۸/۱
	کسب تجربه همکاری با استاد در تدریس بخشی از درس در کشور دیگر	۸	۱۲/۹	
	فرصت یادگیری و به‌روز رسانی دانش و تجارب	۱۰	۱۶/۱	
	کمک به بین‌المللی شدن آموزش عالی از طریق همکاری بین دانشگاه ایران و خارج	۱۰	۱۶/۱	
	آشنایی با شیوه‌های تدریس اساتید در خارج کشور	۸	۱۲/۹	
	شرکت در کارگاه‌های آموزشی تخصصی کوتاه مدت در دانشگاه خارجی	۹	۱۴/۵	
	جمع	۶۲	۱۰۰/۰	
توسعه و اجرای پژوهش	بهره‌گیری از آزمایشگاه و امکانات دانشگاه خارج کشور و بهبود کار پژوهشی رساله دکترا	۱۱	۱۲/۲	
	آشنایی با موضوعات پژوهشی جدید مرتبط با رشته تحصیلی و کسب ایده‌های جدید پژوهشی	۱۲	۱۳/۳	
	دسترسی به منابع علمی و مقالات برای پیشبرد رساله دکترا	۱۵	۱۶/۷	
	اجرای پژوهش‌های مشترک با همکاری استادان و دانشجویان خارجی	۹	۱۰/۰	
	ارسال و انتشار مقاله در مجلات بین‌المللی معتبر	۱۱	۱۲/۲	
	عضو تیم پژوهشی بودن و انجام کار گروهی و تیمی	۱۰	۱۱/۱	
	آشنایی با مدیریت و راهبری پژوهش اساتید خارج کشور	۷	۷/۸	
	ویرایش مقاله تدوین شده توسط استاد دانشگاه خارجی	۱۳	۱۴/۴	
	همکاری در تدوین فصلی از کتاب با کمک استاد خارجی	۲	۲/۳	
	جمع	۹۰	۱۰۰/۰	
فرهنگی، ارتباطات و شبکه سازی	ارتباط با ایرانیان خارج کشور در رشته تحصیلی و پژوهشی مشابه	۴	۹/۳	
	ارتباط با متخصصان و استادان خارجی در رشته تحصیلی	۱۰	۲۳/۳	
	مذاکره جهت بهره‌مندی از دوره پسادکترا	۱۲	۲۷/۹	
	آشنایی با فرهنگ‌های مختلف	۱۱	۲۵/۶	
	معرفی و شناساندن فرهنگ کشور و جایگاه دانشگاه‌های کشور در سطح بین‌المللی	۶	۱۳/۹	
	جمع	۴۳	۱۰۰/۰	
فردی	کسب تجربه زندگی و تحصیل در کشور خارجی	۱۸	۶۲/۱	
	تقویت سطح زبان انگلیسی	۵	۱۷/۳	
	افزایش مهارت‌های زندگی، تحصیلی و شغلی	۶	۲۰/۶	
	جمع	۲۹	۱۰۰/۰	

با بررسی متن مصاحبه‌های صورت گرفته، طبق جدول (۱) در مقوله توسعه دانش و تجارب علمی و آموزشی بیشترین فراوانی مربوط به کد "شرکت در همایش‌های بین‌المللی در حوزه تخصصی" بود (۱۹/۴ درصد). در مقوله توسعه و اجرای پژوهش بیشترین فراوانی مربوط به کد "دسترسی به منابع علمی و مقالات برای پیشبرد رساله دکترا" (۱۶/۷ درصد)، در مقوله فرهنگی، ارتباطات و شبکه‌سازی بیشترین فراوانی مربوط به کد "مذاکره جهت بهره‌مندی از دوره پسادکترا" (۲۷/۹ درصد)، و در مقوله فردی بیشترین فراوانی مربوط به کد "کسب تجربه زندگی و تحصیل در کشور خارجی" (۶۲/۱ درصد) بود.

فراوانی و درصد مربوط به مقوله‌های فرعی شناسایی شده در جدول (۳) نشان داده شده است. همانطور که در جدول مشاهده می‌شود، از نظر مشارکت‌کنندگان، رتبه اول دستاوردهای فرصت تحقیقاتی خارج کشور مربوط به دستاورد توسعه و اجرای پژوهش (۴۰/۲ درصد) است.

جدول ۳. فراوانی و درصد مربوط به مقوله‌های شناسایی شده دستاوردهای استفاده از فرصت تحقیقاتی خارج از کشور

مقوله	تعداد کد	فراوانی	درصد
توسعه دانش و تجارب علمی و آموزشی	۷	۶۲	۲۷/۷
توسعه و اجرای پژوهش	۹	۹۰	۴۰/۲
فرهنگی، ارتباطات و شبکه‌سازی	۵	۴۳	۱۹/۲
فردی	۳	۲۹	۱۲/۹

سوال دیگری که از مشارکت‌کنندگان پرسیده شد در خصوص چالش‌های استفاده از فرصت تحقیقاتی خارج از کشور بود. نتایج مربوط به کدگذاری حکایت از استخراج سه مقوله (الف) چالش فردی، (ب) چالش‌های مرتبط با کشور مبدأ، و (ج) چالش‌های مرتبط با کشور مقصد داشت. در ادامه، هریک از مقوله‌ها تشریح گردیده است.

(الف) چالش فردی: این دسته ناظر بر چالش‌های زبانی، فرهنگی، و جستجوی استاد و دانشگاه در حوزه پژوهشی متقاضی است. مشارکت‌کننده شماره ۹ چنین بیان کرد: «یکی از مهمترین سختی‌هایی که طی ۶ ماه اقامت خارج از کشور داشتم دوری از خانواده بود. در دوران تحصیل همیشه کنار خانواده بودم و این اولین تجربه زندگی تنها و دور از خانواده بود و باعث شد بعد از دو ماه تصمیم بگیرم که برگردم». از نظر مشارکت‌کننده ۱۴ «پیدا کردن استاد خارجی مناسب برای گذراندن فرصت فرایندی زمان بر هست و کمک و راهنمایی از طرف استاد راهنما و دانشکده در این مورد نمی‌شود». مشارکت‌کننده ۲۲ نیز تجربه خود را چنین بیان داشت «باید تعداد زیادی ایمیل ارسال کنیم تا تعداد محدودی پاسخ دریافت کنیم». همچنین، تجربه مشارکت‌کننده ۲۳ بدین‌گونه بود: «من دو کشور را هدف قرار دادم و جستجوها را برای آن کشورها محدود کردم که متأسفانه هیچکدام از چند دانشگاه هدفم به ایمیل درخواست پاسخ ندادند. در نتیجه با توجه به زمان کمی که در اختیار داشتم مجبور شدم با راهنمایی دوستم کشوری که خیلی در اولویت نبود را برای گذراندن فرصت مطالعاتی انتخاب کنم».

(ب) چالش‌های مرتبط با کشور مبدأ: این دسته کلیه چالش‌ها و دشواری‌هایی که فرد در فرایند درخواست و امور اجرایی فرصت در دانشگاه محل تحصیل و هماهنگی‌ها و مسایل برون دانشگاهی با آن مواجه شده است را شامل می‌شود. از نظر مشارکت‌کننده ۹: «برای این که حمایت مالی فرصت استفاده کنم باید بازه زمانی اقامت در کشور خارجی رعایت شود. من بخاطر سختی دوری از خانواده تصمیم داشتم زودتر از ۶ ماه به کشور برگردم که در اینصورت مجبور می‌شدم حمایت مالی را برگردانم». مشارکت‌کننده ۱۷ تجربه خود را چنین بیان کرد: «پروسه درخواست به استاد راهنما و موافقت دانشکده و وزارت علوم با کندی فرسایشی انجام می‌شود». همچنین، از نظر مشارکت‌کننده ۱۰: «با توجه به این که فرصت باعث می‌شود سنوات تحصیلی افزایش پیدا کند مردد بودم که در صورت استفاده از فرصت مطالعاتی و تمدید آن نتوانم در فراخوان و مصاحبه جذب هیات علمی شرکت کنم و فرصت جذب در دانشگاه مدنظرم را از دست بدهم».

یکی از چالش‌هایی که به تعداد قابل توجهی توسط مشارکت‌کنندگان مطرح شد موضوع حمایت مالی فرصت بود. از نظر مشارکت‌کننده ۴: «میزان حمایت مالی از دانشجویانی که بورسیه نیستند ناکافی است و با توجه به این که باید بخشی هزینه را به‌صورت شخصی پرداخت کنیم، بعضی کشورها را نمی‌توان در اولویت فرصت مطالعاتی قرار دهیم». از نظر مشارکت‌کننده ۱۲: «حمایت مالی ناچیز وزارت علوم هزینه‌های تحصیل و به همراه بردن همسر و اقامت و اجاره خانه را پوشش نمی‌دهد». چالش دیگر که توسط برخی مشارکت‌کنندگان مطرح شد، زمان‌بر بودن نوبت اخذ روادید بود. تجربه مشارکت‌کننده ۳ چنین بیان شد: «با توجه به این که یکی از دانشگاه‌های آمریکا را برای فرصت مطالعاتی پذیرش گرفته بودم، برای اخذ ویزا هزینه‌های سفر به

کشور دیگر را متحمل شدم. در مجموع هزینه‌های پرداخت شده از کمک مالی کمی که وزارت علوم از دانشجویان دارد، بیشتر است». از نظر مشارکت کننده ۸: «تفاوت حمایت مالی از دانشجویان بورسیه و دانشجویان غیربورسیه بنظرم عادلانه نیست و نباید تفاوتی بین دانشجویان از این نظر گذاشته بشود».

جدول ۴. فراوانی کدهای استخراج شده چالش‌های استفاده از فرصت تحقیقاتی خارج از کشور

مقوله اصلی	مقوله فرعی	کد	فراوانی	درصد
چالش‌های استفاده از فرصت تحقیقاتی خارج از کشور	فردی	دشواری انطباق با تفاوت فرهنگی در خارج کشور	۷	۸/۳
		ضعیف بودن سطح زبان انگلیسی و زبان اول کشور هدف	۱۶	۱۹/۱
		دوری از خانواده و احساس دل‌تنگی	۱۴	۱۶/۷
		دشواری به همراه بردن همسر و فرزند	۱۰	۱۱/۹
		دشواری انتخاب کشور و دانشگاه مناسب برای گذراندن فرصت	۱۲	۱۴/۳
		زمان طولانی پیدا کردن استاد و دریافت پاسخ به درخواست	۱۳	۱۵/۵
		دشواری تطبیق با محیط دانشگاهی جدید	۷	۸/۳
		دشواری پرداخت هزینه‌های اقامت و زندگی برای فرصت تحقیقاتی	۵	۵/۹
		تمدید شده		
		جمع		۸۴
چالش‌های مرتبط با کشور مبدا	محدودیت در زمان شروع فرصت تحقیقاتی		۱۲	۱۱/۱
	کوتاه بودن دوره فرصت تحقیقاتی		۱۵	۱۳/۹
	الزام به گذراندن مدت زمان مشخص فرصت برای دریافت حمایت مالی وزارت علوم		۱۱	۱۰/۲
	فرایند اداری زمان بر و بروکراسی دانشگاه و وزارت علوم		۱۷	۱۵/۸
	ناکافی بودن میزان دریافتی حمایتی برای فرصت تحقیقاتی		۱۸	۱۶/۶
	ارتباط محدود دانشجو و استاد راهنمای دانشگاه ایران در طی دوره		۱۰	۹/۳
	نگرانی از دست رفتن فرصت جذب به عنوان هیات علمی		۵	۴/۶
	عدم موافقت استاد راهنما با تمدید دوره فرصت تحقیقاتی		۴	۳/۷
	محدودیت ظرفیت در تعداد دانشجویان فرستنده به فرصت		۹	۸/۳
	زمان بر بودن گرفتن نوبت اخذ روادید		۷	۶/۵
	جمع		۱۰۸	۱۰۰/۰
چالش‌های مرتبط با کشور مقصد	برقراری ارتباط با استادان دیگر دانشگاه که در حوزه تحقیقاتی فرد فعال هستند		۶	۱۳/۱
	هزینه‌های بهره‌مندی از امکانات درمانی در زمان فرصت		۱۱	۲۳/۹
	عدم ارتباط موثر و کافی با استاد راهنمای خارج کشور پذیرنده دانشجو		۵	۱۰/۸
	انتخاب استاد راهنمای خارجی در حوزه غیرمرتبط با موضوع پژوهشی دانشجو		۳	۶/۵
	دشواری جستجو و اجاره محل اقامت در طی دوره فرصت		۱۳	۲۸/۳
	دشواری و موانع اخذ روادید برخی کشورها		۸	۱۷/۴
	جمع		۴۶	۱۰۰/۰

(ج) چالش‌های مرتبط با کشور مقصد: این دسته چالش‌ها و دشواری‌های فرد مرتبط با کشور و دانشگاهی که فرصت تحقیقاتی را می‌گذراند، شامل می‌شود. از نظر مشارکت‌کننده ۱: «مهمترین دغدغه و سختی که در خارج کشور برایم وجود

داشت پیدا کردن محل اقامت مناسب بود. از یک طرف رووم نمیخواستم اجاره کنم و از طرف دیگر اجاره اکثر خانه‌ها یکساله و سه ساله بود، در حالی که من خانه‌ای برای ۶ ماه میخواستم». مشارکت کننده ۱۱ نیز چنین بیان کرد: «سایتی به من معرفی شد که از طریق آن بتوانم خانه مناسب اجاره کنم اما با توجه به مدت اقامتم پیدا کردن یک خانه با قیمت مناسب واقعا کار وقت گیر و ناامیدکننده‌ای بود».

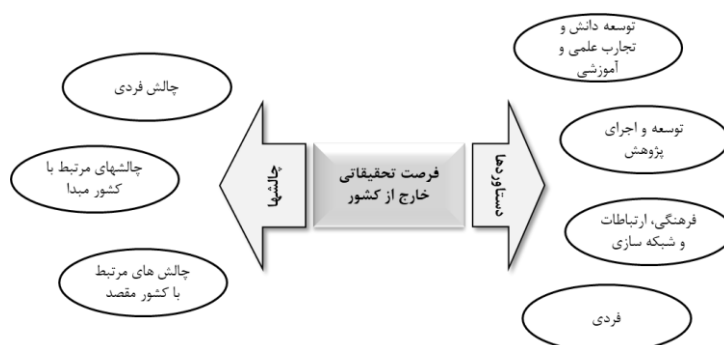
جدول (۴) فراوانی کدهای استخراج شده مرتبط با چالش‌های استفاده از فرصت تحقیقاتی خارج از کشور را نشان می‌دهد. مطابق جدول (۳)، در چالش فردی، بیشترین فراوانی مربوط به کد "ضعیف بودن سطح زبان انگلیسی و زبان اول کشور هدف" بود (۱۸ درصد). در چالش‌های مرتبط با کشور مبدأ، بیشترین فراوانی مربوط به کد "ناکافی بودن میزان دریافتی حمایتی برای فرصت تحقیقاتی" بود (۱۶/۶ درصد) و در چالش‌های مرتبط با کشور مقصد بیشترین فراوانی مربوط به کد "دشواری جستجو و اجاره محل اقامت در طی دوره فرصت" بود (۲۸/۳ درصد).

فراوانی و درصد مربوط به مقوله‌های فرعی شناسایی شده در جدول (۵) نشان داده شده است. همانطور که در جدول مشاهده می‌شود، از نظر مشارکت کنندگان، رتبه اول چالش‌های فرصت تحقیقاتی خارج کشور مربوط به چالش‌های مرتبط با کشور مبدأ (۴۵/۴ درصد) است.

جدول ۵. فراوانی و درصد مربوط به مقوله‌های شناسایی شده چالش‌های استفاده از فرصت تحقیقاتی خارج از کشور

مقوله	تعداد کد	فراوانی	درصد
چالش فردی	۸	۸۴	۳۵/۳
چالش‌های مرتبط با کشور مبدأ	۱۰	۱۰۸	۴۵/۴
چالش‌های مرتبط با کشور مقصد	۶	۴۶	۱۹/۳

در یک جمع‌بندی کلی از یافته‌های پژوهش می‌توان الگوی دستاوردها و چالش‌های فرصت تحقیقاتی خارج کشور دانشجویان دکتری را به صورت شکل (۱) ارائه کرد.

شکل ۱. الگوی دستاوردها و چالش‌های فرصت تحقیقاتی خارج کشور دانشجویان دکتری

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

فرصت تحقیقاتی به عنوان یکی از انواع تحرک بین‌المللی دانشجو اهمیت بسیاری داشته و تجربه زندگی و تحصیل در خارج کشور، خواه تحصیل برای دریافت مدرک تحصیلی و یا گذراندن دوره کوتاه‌مدت مانند فرصت تحقیقاتی، تجربه‌ای به یادماندنی است که در عین حال می‌تواند چالش‌برانگیز نیز باشد. این مطالعه با هدف واکاوی دستاوردها و چالش‌های استفاده از فرصت تحقیقاتی خارج از کشور دانشجویان کشاورزی به انجام رسید. یافته‌های مطالعه حاکی از آن است که توسعه دانش و تجارب علمی و آموزشی؛ توسعه و اجرای پژوهش؛ فرهنگی، ارتباطات و شبکه‌سازی؛ و فردی از دستاوردهای فرصت تحقیقاتی

دانشجویان است. در بعد توسعه دانش و تجارب علمی و آموزشی بیشترین درصد فراوانی مربوط به شرکت در همایش‌های بین‌المللی در حوزه تخصصی بود. یافته‌های مطالعات پیشین نشان می‌دهد شرکت در کنفرانس‌ها و مجامع علمی از مواردی بود که در پژوهش Sharifzadeh et al. (۲۰۰۸) جزء موارد مهم اولویت‌بندی شده بود. همچنین، یافته‌های مطالعه در همین بعد حاکی از آن است که کمک به بین‌المللی شدن آموزش عالی از طریق همکاری بین دانشگاه ایران و خارج نیز از دیگر مواردی بود که در میان پاسخ‌ها با بیشترین فراوانی همراه بود. این یافته با مطالعات Buckner et al. (۲۰۲۰) که بیان می‌دارد همکاری‌های بین‌المللی و آرایه فرصت‌های تحرک بین‌المللی دانشجویان مزایای بین‌المللی شدن آموزش عالی را در بر دارد که انتقال دانش را در سطح جهان گسترش می‌دهد؛ همسو است.

در بعد توسعه و اجرای پژوهش بیشترین درصد فراوانی مربوط به دسترسی به منابع علمی و مقالات برای پیشبرد رساله دکترا بود. Ammigan and Caro (۲۰۲۱) نیز در مطالعه خود مهم‌ترین مزایای برنامه‌ها فرصت تحقیقاتی را گسترش دانش و تجربه آکادمیک بیان کردند. در بعد فرهنگی، ارتباطات و شبکه‌سازی بیشترین درصد فراوانی مربوط به مذاکره جهت بهره‌مندی از دوره پسادکترا و سپس، آشنایی با فرهنگ‌های مختلف بود. یافته‌های مطالعه Pedro (۲۰۲۱) نیز حاکی از آن است که تحرک بین‌المللی دانشجویان فرصت‌هایی را برای کسب تجربه بین‌المللی و آشنایی با فرهنگ‌های مختلف و ارتقای صلاحیت‌های بین فرهنگی در اختیار می‌گذارد. در بعد فردی بیشترین درصد فراوانی مربوط به کسب تجربه زندگی و تحصیل در کشور خارجی بود. نتایج مطالعات پیشین نشان داد، مهارت زبان انگلیسی از جمله چالش‌های ذکر شده توسط دانشجویان بین‌المللی کشورهای آسیای شرقی در امریکا بوده است (Leong, 2015). Yan & Berliner (۲۰۱۳) نیز بیان داشت دانشجویان بین‌المللی که زبان اول آنها انگلیسی نیست، در حین تحصیل با مشکلات و چالش‌های زبانی مواجه می‌شوند.

براساس یافته‌های مطالعه، بدون تردید، فرصت‌های تحقیقاتی خارج از کشور افق‌های بسیاری را برای دانشجویان می‌گشاید. با اینحال، گذراندن مدت زمانی در خارج از کشور برای انجام مطالعات و پژوهش، یک تجربه چالش برانگیز برای دانشجویان است. در خصوص چالش‌های استفاده از فرصت تحقیقاتی خارج از کشور، نتایج برآمده از مصاحبه در سه دسته چالش‌های فردی، چالش‌های مرتبط با کشور مبدأ، و چالش‌های مرتبط با کشور مقصد طبقه‌بندی شد. در طبقه چالش‌های فردی، ضعیف بودن سطح زبان انگلیسی و زبان اول کشور هدف بیشترین درصد فراوانی را به خود اختصاص داد. موانع زبان انگلیسی در مطالعات پیشین (Ersan & Khalil, 2019; Le et al., 2016; Asghari, 2022) بیان شده است که با یافته‌های این مطالعه همسو است. شایان ذکر است برای رفع این مساله، مطابق با شیوه‌نامه اجرایی فرصت تحقیقاتی کوتاه‌مدت داخل و خارج از کشور مورخ ۷ تیر ۱۴۰۱، در بند ۵ ماده ۲، برای اعزام به فرصت تحقیقاتی در کشورهای انگلیسی زبان آرایه گواهی معتبر زبان انگلیسی مبنی بر احراز نمره در یکی از آزمون‌های TOEFL، TOLIMO، IELTS، MSRT و از سوی دانشجوی الزامی است و برای کشورهای غیرانگلیسی زبان، چنانچه نمره مربوط به آزمون زبان انگلیسی آرایه نگردد آرایه گواهی معتبر مبنی بر تسلط به زبان آن کشور الزامی است (Organization of Student Affairs, 2022). چالش دیگر در بعد فردی که بیشترین فراوانی را در بین پاسخ‌ها داشت، دوری از خانواده و احساس دل‌تنگی بود. این یافته با مطالعات Garcia & Soremi (۲۰۱۹) همسو است.

در طبقه چالش‌های مرتبط با کشور مبدأ، ناکافی بودن میزان دریافتی حمایتی برای فرصت تحقیقاتی بیشترین درصد فراوانی را به خود اختصاص داد. Leite & Gaia (۲۰۱۷) و Zou (۲۰۱۷) در مطالعات خود بیان داشتند هزینه بالای اقامت و زندگی جزء نگرانی‌های افرادی بود که از فرصت تحقیقاتی استفاده کرده بودند. در طبقه چالش‌های مرتبط با کشور مقصد، دشواری جستجو و اجاره محل اقامت در طی دوره فرصت بیشترین درصد فراوانی را به خود اختصاص داد. این یافته با مطالعه Ammigan and Caro (۲۰۲۱) همسو است. Sharifzadeh & Abdollahzadeh (۲۰۱۲) نیز در مطالعه خود در میان اعضای هیات علمی رشته کشاورزی بیان داشتند عدم تخصیص ارز و اعتبار مالی کافی برای دوره فرصت تحقیقاتی میانگین

قابل توجهی را به خود اختصاص داده است. این موضوع، این نکته را می‌رساند که برای این که افراد بیشتری تمایل به استفاده از فرصت‌های تحقیقاتی داشته باشند و از مزایای آن بهره‌مند شوند، لازم است تمهیدات لازم برای حمایت مالی کافی و تامین ارز با قیمت مناسب صورت گیرد.

دانشجویانی که به فرصت تحقیقاتی اعزام می‌شوند سببی از نقاط قوت و ضعف دارند و با فرصت‌هایی در کشور و دانشگاه مقصد روبرو می‌شوند. مهم‌ترین نقاط قوت دانشجویان بهره‌مندی از دانش و مهارت رشته‌ای و تخصصی است که می‌تواند عامل موثری برای گسترش ارتباطات علمی و پژوهشی آنی فرد و انجام پژوهش‌های بین‌المللی با استادان خارج کشور باشد. در مقابل، نقطه ضعفی که به‌عنوان سبب پیش روی گسترش ارتباطات و فعالیت‌های علمی قرار می‌گیرد، سطح نه چندان مناسب زبان انگلیسی برخی افراد است که در یافته‌های این مطالعه نیز این مورد برجسته بود. از سوی دیگر، برخی چالش‌ها مربوط به قبل از اعزام به فرصت تحقیقاتی است و برخی دیگر چالش‌های حین و بعد از فرصت تحقیقاتی را شامل می‌شود. لذا، لازم است آگاهی و مهارت‌افزایی کافی برای دانشجویان صورت گیرد تا افراد از دستاوردها و پیامدهای مثبت بیشتری بهره‌مند گردند. براساس نتایج مطالعه، پیشنهاد می‌شود دفاتر بین‌الملل دانشگاه‌ها راهنمایی و نکات ضروری که دانشجویان به هنگام مدت کوتاهی که در کشور خارجی اقامت دارند را از طریق کارگاه‌های آموزشی و توجیهی، ارائه دهند. همچنین، انتشار کتابچه‌ای در خصوص امنیت در سفرهای خارج از کشور و در اختیار گذاشتن آن برای دانشجویانی که به فرصت تحقیقاتی اعزام می‌شوند عامل مهمی است که سبب می‌شود دانشجویان از آنچه که برای سفری امن و ایمن نیاز دارند، آگاهی یابند و بتوانند به خوبی ارتباطات و اسناد خود را حفاظت نمایند.

به‌منظور ارتقای سطح زبان انگلیسی دانشجویان، پیشنهاد می‌شود دوره‌های آموزشی مکالمه زبان انگلیسی برای افزایش تسلط دانشجویان توسط دانشگاه برگزار گردد. همچنین، تمهیدات ویژه‌ای اندیشیده شود تا دانشجویانی که تمایل به استفاده از دوره‌های آموزشی پیشرفته دارند، توسط دانشگاه به مراکز معتبر آموزشی معرفی گردند تا بتوانند با استفاده از تخفیف از چنین دوره‌هایی بهره‌مند گردند.

برای از میان برداشتن چالش‌های پیدا کردن استاد و دانشگاه مناسب پیشنهاد می‌شود کارشناسان خبره و ماهر اطلاعات و راهنمایی لازم را به متقاضیان استفاده از فرصت تحقیقاتی ارائه دهند و اسامی دانشگاه‌های درجه الف که در حوزه کشاورزی نیز رتبه خوبی دارند را در اختیار دانشجویان قرار دهند. برگزاری کارگاه‌های اصول نامه‌نگاری و مکاتبه با استاد دانشگاه خارجی نیز می‌تواند در تسریع فرایند درخواست برای پذیرش از استاد و دانشگاه مدعو مفید باشد. لذا، پیشنهاد می‌شود دفاتر بین‌الملل دانشگاه از خبرگان و استادانی که تجربه علمی و عملی کافی در این حوزه دارند، برای برگزاری کارگاه‌های آموزشی دعوت به عمل آورند.

با توجه به یافته‌های این پژوهش، به‌منظور کاهش نگرانی‌ها و چالش‌های پیش‌روی متقاضیان استفاده از فرصت تحقیقاتی خارج از کشور و رفع دغدغه دانشجویان جهت تامین مخارج سفر و زندگی در طول فرصت تحقیقاتی خارج کشور پیشنهاد می‌شود علاوه بر این که برنامه‌ریزی و تصمیم‌گیری مناسب برای حمایت مالی بیشتر از دانشجویان صورت گیرد؛ تمهیدات لازم برای ارائه وام‌های با بهره کم و بازپرداخت بلندمدت صورت گیرد تا بتواند هزینه‌ها را پوشش دهد.

یکی از مواردی که در تصمیم‌گیری‌ها و برنامه‌ریزی‌ها بسیار کمک کننده است، بهره‌گیری از تجارب زیسته افرادی است که از فرصت تحقیقاتی بهره‌مند شده‌اند. پیشنهاد می‌شود تجارب دانشجویان از استاد و دانشگاه میزبان اخذ و به صورت یک مجموعه منتشر شود و اسامی اساتید و دانشگاه‌هایی که از منظر پذیرش دانشجویان همکاری خوبی داشته‌اند، در اختیار دیگر دانشجویان قرار گیرد تا چالش پیدا کردن استاد و دانشگاه که از فراوانی قابل توجهی در میان پاسخ‌ها برخوردار بود، حداقل یابد. همچنین، با توجه به تصمیم‌گیری اخیر سازمان امور دانشجویان در خصوص شروط اعزام دانشجوی دکتری به فرصت تحقیقاتی از قبیل حضور در دانشگاه‌های برتر دنیا (نوع الف) و انتخاب استاد برجسته در حوزه تحقیقاتی فرد، لذا تجربه نگاری افرادی که از این فرصت استفاده کرده‌اند، در راستای این تصمیم‌گیری بسیار مفید خواهد بود.

امروزه شکل‌های مجازی تحرک بین‌المللی دانشجویان در کنار تحرک فیزیکی موضوعی به رسمیت شناخته شده است و در کنار مزایای بسیاری که در راستای بین‌المللی شدن آموزش عالی و ارتقای کیفیت آموزش عالی دارد، نیاز به هزینه اندکی در مقایسه با شکل‌های مرسوم تحرک بین‌المللی دارد. بر همین اساس، با توجه به چالش‌هایی که مشارکت‌کنندگان در خصوص فرصت تحقیقاتی بیان داشتند از جمله محدودیت ظرفیت اعزام دانشجویان به فرصت، هزینه‌ها و دوری از خانواده، پیشنهاد می‌شود تا بررسی کارشناسانه، دقیق و عمیق و موشکافانه این موضوع، برنامه‌ریزی برای ارایه فرصت‌های تحقیقاتی خارج از کشور به صورت ترکیبی از اعزام به فرصت و بهره‌مندی از فرصت‌های مجازی تمهید کرد تا دانشجویان بیشتری بتوانند از این فرصت ارزشمند که با دستاوردهای بسیاری همراه خواهد بود؛ بهره‌مند گردند.

REFERENCES

- Ammigan, R. & Caro, C. (2021). The international visiting scholar experience: insights from an importance-satisfaction study. *Higher Education Research & Development*, 41(6), 1773-1789.
- Asghari F. (2021). International Student Mobility Program (ISMP) Analysis of International Students' Challenges in Iran. *Journal of Iranian Higher Education*, 13(2), 1-30. (In Persian)
- Asghari, F. (2022). A Phenomenological Study of the Lived Experience of Iranian Students as International Students. *Journal of higher education curriculum studies*, 12(24), 365-394. (In Persian)
- baradaran, M., masoudizadeh, F., & savari, M. (2021). Analysis of the challenges in higher education system of Khuzestan province (Case Study: Agricultural Higher Education and Natural Resources Centers. *Agricultural Extension and Education Research*, 14(1), 49-64. (In Persian)
- Buckner, E., Clerk, S., Marroquin, A., & Zhang, Y. (2020). Strategic Benefits, Symbolic Commitments: How Canadian Colleges and Universities Frame Internationalization. *Canadian Journal of Higher Education*, 50(4), 20-36.
- Clarke, V., & Braun, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77-101.
- de Wit, H., & Altbach, P. G. (2021). Internationalization in higher education: Global trends and recommendations for its future. *Policy Reviews in Higher Education*, 5(1), 28-46.
- Ersan, K., & Khalil, A. (2019). Academic challenges of Turkish international students in Pakistan: Qualitative study. *People: International Journal of Social Sciences*, 5(3), 177-189.
- Garcia, N., & Soremi, M. (2019). Experiences of two academics teaching abroad: The impact of culture. In *Adult Higher Education Alliance*. Orlando, FL: Adult Higher Education Alliance.
- Haghdooost, A.A., Dehghani, M., & Ayatollahi Mousavi, S.A. (2010). Investigating Factors Affecting Overseas Students' Academic Achievement: A Systematic Review on International Documents. *Iranian Journal of Medical Education*, 10 (1), 1-10. (In Persian)
- Haji, L., karimi, H., & Valizadeh, N. (2022). The Effect of Ergonomics on the Occupational Burnout, Stress, and Productivity of Agricultural Expert (The case of Kerman Province). *Iranian Journal of Agricultural Economics and Development Research*, 53(2), 431-446. (In Persian)
- Hu, J., Chen, K., & Liu, D. (2020). Chinese university faculty members' visiting experience and professional growth in American universities. *Social Behavior and Personality: An International Journal*, 48(5), 1-13.
- Irannejad Rankoohi, F., Mirdamadi, M., F.Hosseini, J., Lashgarara, F., & Rezaezapanah, M. (2022). Mission and Vision Statement of Iran's Agricultural Innovation System. *Agricultural Extension and Education Research*, 14(4), 1-15.
- Jiang, Y., & Liu, Q. (2015). The outcomes of Chinese visiting scholars' experiences and higher education Internationalization in China. *Open Education Research*, 21(1), 62-70.
- karimi etemad, F., yaghoobi, J., & papzan, A. (2022). Identifying and explaining the most important ways to improve agricultural higher education in Zanjan Agricultural College. *Journal of Agricultural Education Administration Research*, 14(62), 144-170.
- Kato, M., & Ando, A. (2017). National Ties of International Scientific Collaboration and Researcher Mobility Found in Nature and Science. *Scientometrics*, 110 (2), 673-694.

- Kehm, B.M., & Teichler, U. (2007). Research on Internationalization in Higher Education. *Journal of Studies in International Education*, 11(3-4), 260-273.
- Lan, H.Y.W. (2020). Academic and Cultural Adjustment Among Asian Students in Graduate Music Therapy Programs. *Music Therapy Perspectives*, 38(1), 89-98.
- Le, A.T., LaCost, B.Y., & Wismer, M. (2016). International female graduate students' experience at a Midwestern university: Sense of belonging and identity development. *Journal of International Students*, 6(1), 128-152.
- Leite, M.D.S., & Gaia, C. (2017). Cross-culture outcomes of a brazilian professor Fulbright in the USA. *Revista de EDUCAÇÃO Do Cogeime*, 26(50), 125-133.
- Leong, P. (2015). Coming to America: Assessing the patterns of acculturation, friendship formation, and the academic experiences of international students at a US college. *Journal of International Students*, 5(4), 459-474.
- Pazoki, S., Sabouri, M. S., Danaee, E., & Ommani, A. (2022). Designing an educational system for agricultural vocational schools based on the empowerment model. *Iranian Journal of Agricultural Economics and Development Research*, 53(1), 109-127.
- Pedró, F. (2021). *Reimagining equitable access to international student mobility*. Studyportals. Retrieved from: <https://studyportals.com/blog/reimagining-equitable-access-to-international-student-mobility>
- Pouratashi, M. (2018). Internationalization mechanisms in world selected universities and Iran. *Quarterly Journal of Research and Planning in Higher Education*, 24(2), 85-108. (In Persian)
- Rodrigues, M. (2013). Does Student Mobility During Higher Education Pay? Evidence From 16 European Countries. *JRC Scientific and policy report*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
- Shagholi, R., & Alimirzae, E. (2022). Introduce of One-Minute Perception (OMP) Teaching Method in Agriculture Education. *Iranian Journal of Agricultural Economics and Development Research*, 53(3), 857-870. (In Persian)
- Sharifzadeh, A., & Abdollahzadeh, G. (2012). Analyzing the Scientific Effects of Sabbatical Leaves from Agricultural Faculty Members's View. *Journal of Science and Technology Policy*, 4(4), 37-48. (In Persian)
- Sharifzadeh, A., Abdollahzadeh, Gh., Iravani, H., Mohamadzadeh, S. & Sharifi, M. (2008). Identifying and Analyzing Expected Outcomes and Impacts of Sabbatical Leaves for Professional Development of Agricultural Faculty Members. *Journal of Agriculture*, 10(2), 69-82. (In Persian)
- Shimmi, Y. (2014). International visiting scholars: Brain-circulation and internationalization. *International Higher Education*, (77), 9-11.
- Shirbagi, N., & gholamy, P. (2018). Qualitative Analysis of the Faculty Members' Sebbatical Leave Experiences. *Journal of Science and Technology Policy*, 11(3), 73-86. (In Persian)
- Yan, K., & Berliner, D.C. (2013). Chinese international students' personal and sociocultural stressors in the United States. *Journal of College Student Development*, 54(1), 62-84.
- Zhao, X., & Liu, X. (2022). Sustaining faculty development through visiting scholar programmes: A transformative learning perspective. *Sustainability*, 14(1), 525.
- Zhao, X., Liu, X., & Peng, A. (2018a). A mixed-method-based study on the effects of university faculty's academic visit abroad. *Education Science*, 34(3), 18-25.
- Zhao, X., Peng, A., & Liu, X. (2018b). The problems of university teachers' academic visit abroad and solutions: Based on a qualitative analysis of interviews with 22 teachers. *Journal of Higher Education Management*, 12(4), 111-117.
- Zou, X. (2017). Academic mobility and reflection: A qualitative study of Chinese visiting scholars in an American university. *International Multilingual Journal of Contemporary Research*, 5(1), 23-33.